

IMPACTUL CRIMINALITĂȚII TRANSNAȚIONALE ORGANIZATE ASUPRA DREPTURILOR OMULUI

THE IMPACT OF TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME ON HUMAN RIGHTS

Fredolin LECARI, doctorand, Universitatea de Stat din Moldova

REZUMAT

Relațiile sociale contemporane evoluează într-un ritm fără precedent, conținutul și forma realizării acestora schimbându-se calitativ, iar uneori radical față de realitățile lumii imediat postbelice. Un fenomen iscat în esență din realitățile geopolitice (mișcări integraționiste, instabilitate regională etc.), factori de mediu, progresul tehnologic este fenomenul criminalității transnaționale organizate. La rândul său, criminalitatea transnațională organizată este cauza cea mai frecventă a problemelor sociale: sărăcie, inechitate, excludere socială.

Prezentul studiu urmărește obiectivul de a pune în legătură 2 domenii ale reglementărilor internaționale contemporane: cooperarea internațională în combaterea criminalității transnaționale organizate și exigențele de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Or, numeroase rezoluții adoptate de organismele internaționale demonstrează că una dintre preocupările centrale ale acestora este de a diminua impactul flagelului criminalității transnaționale organizate asupra drepturilor omului.

Cuvinte-cheie: criminalitate transnațională organizată, drepturi fundamentale ale omului, Organizația Internațională a Poliției Criminale, libertăți fundamentale.

SUMMARY

Contemporary social relations evolve at an unprecedented pace, the content and the form of their realization changing qualitatively, and sometimes radically, compared to the realities of the immediate post-war world. A phenomenon essentially arising from geopolitical realities (integrationist movements, regional instability, etc.), environmental factors, technological progress, etc. is the phenomenon of transnational organized crime. In turn, transnational organized crime is the most frequent cause of social problems: poverty, inequity, social exclusion.

The objective of this study is to link 2 areas of contemporary international regulations: international cooperation in combating transnational organized crime and the requirements for the protection of fundamental human rights and freedoms. However, numerous resolutions adopted by international bodies demonstrate that one of their central concerns is to reduce the impact of the scourge of transnational organized crime on human rights.

Keywords: transnational organized crime, fundamental human rights, International Criminal Police Organization, fundamental freedoms.

CZU: [341.4+343.341]:342.7

[https://doi.org/10.52327/1857-4440.2022.2\(22\).19](https://doi.org/10.52327/1857-4440.2022.2(22).19)

Introducere. Elaborarea principalelor tratate internaționale în domeniul drepturilor omului a avut loc în perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial. Autorii convențiilor, pactelor multilaterale care reglementează drepturi și libertăți fundamentale ale omului au avut grijă să codifice cele mai importante aspecte ale procesului de realizare a acestora de la raporturi juridice pe orizontală și cele pe verticală până la aspecte privind realizarea drepturilor omului în context coercitiv, regimuri totalitare, război, pericol public etc.

Principiul respectării universale a drepturilor omului în calitate de principiu fundamental de drept internațional public, aflat la baza sistemului dreptului internațional vizează nemijlocit acest domeniu al cooperării interstatale deoarece criminalitatea transfrontalieră organizată are repercusiuni grave și de durată asupra procesului de realizare a drepturilor și libertăților fundamentale. Suplimentar, în cadrul măsurilor întreprinse de state în vederea eradicării criminalității transnaționale organizate, tratatele internaționale consfințesc expres principiile și instituțiile Dreptului internațional al drepturilor omului.

Metodă și material aplicat. În calitate de metode de cercetare științifică la subiectul impactului criminalității transnaționale organizate asupra drepturilor omului vom apela la analiza (deductivă, inductivă, generalizare și specificare) și sinteza fenomenului cercetat. Analiza istorică, inclusiv analiza în perspectivă ne va permite să decelăm evoluția mecanismelor internaționale în vederea protecției drepturilor omului în contextul prevenirii și combaterii criminalității transnaționale organizate, subsecvent vom formula bunele practici în domeniu. La fel, recurgerea la analiza sistemică se recomandă în calitate de instrument eficient în vederea cercetării conceptelor complexe cum îl constituie obiectul prezentului studiu.

Rezultatele investigației. Mai multe delegații în cadrul celui de-al Zecelea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimelor și tratamentul delincvenților la 13 aprilie 2000 (Viena) au subliniat că respectarea drepturilor omului și a libertăților nu trebuie uitată în lupta împotriva criminalității transnaționale organizate și în procesul de elaborare a instrumentelor juridice în acest domeniu. Totodată, participanții la Congres au subliniat că cetățenii onești, deja victime ale criminalității, nu trebuie să suporte restrângerea drepturilor prin legile de reprimare a criminalității transnaționale organizate [1].

În contextul prezentei cercetări considerăm oportun să invocăm misiunea Organizației Internaționale a Poliției Criminale (INTERPOL), constituită în temeiul Constituției adoptate la cea de-a 25 sesiune a Adunării Generale la Viena în anul 1956, cu următoarele scopuri și obiective: asigurarea și promovarea celei mai largi asistențe reciproce între toate autoritățile poliției penale, în limitele legilor existente în diferite țări și în spiritul Declarației Universale a Drepturilor Omului; stabilirea și dezvoltarea instituțiilor susceptibile de a contribui în mod eficient la prevenirea și reprimarea infracțiunilor de drept comun.

În prezent, în unul din proiectele realizate de INTERPOL, organizația își propune să elaboreze un set de instrumente pentru inovarea responsabilă în domeniul inteligenței artificiale în aplicarea legii. Această inițiativă se datorează evoluției rapide a sistemelor de inteligență artificială și accesibilității acestora, dar și a impactului noilor tehnologii asupra drepturilor omului, libertăților civile și eticii. Statele sub egida INTERPOL urmează să analizeze și să decidă asupra echilibrului dintre securitate și confidențialitate în contextul utilizării sistemelor de inteligență artificială.

Sub egida Organizației Națiunilor Unite statele au inițiat procesul de instituționalizare a mecanismului de răspundere internațională penală pentru crimele transnaționale. Astfel, în august 1989 la Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a fost înregistrată solicita-

rea de includere a unui punct suplimentar pe ordinea de zi a celei de-a 44-a sesiuni a Adunării Generale: răspunderea penală internațională a persoanelor și entităților implicate în traficul ilicit de stupefiante și peste frontierele naționale și alte activități criminale transnaționale: înființarea unei instanțe penale internaționale cu jurisdicție asupra unor astfel de crime [2]. Scrisoarea a fost adresată Secretarului General al ONU și a fost semnată de Reprezentantul Permanent al Trinidad și Tobago la Organizația Națiunilor Unite. În expunerea de motive, anexă a scrisorii, reprezentantul statului consideră că afirmația că condamnarea infracțiunilor pentru care încă nu există instanță echivalează cu o batjocură a justiției și promovarea infracțiunii „nu este lipsită de anumite temeuri”. S-a dovedit că legislația penală națională și instituțiile juridice naționale nu sunt în măsură să prevină activitățile infractorilor internaționali, inclusiv a celor implicați în traficul de droguri. De asemenea, trebuie admisă probabilitatea ca, în absența unui tribunal imparțial, având mecanisme de investigare recunoscute la nivel internațional, drepturile persoanelor pot încălca și/sau pune în pericol. Înființarea unei instanțe penale internaționale cu competență de a urmări și pedepsi persoanele și entitățile implicate, printre altele, în traficul de droguri peste frontierele naționale, ar contribui la consolidarea procesului juridic de urmărire și pedepsire a acestor infractori și ar aduce, de asemenea, o contribuție semnificativă la dezvoltarea progresivă și codificarea dreptului internațional.

La scară regională mai multe organizații internaționale au elaborat concepte, planuri de acțiuni și strategii de diminuare a impactului criminalității transnaționale organizate asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Astfel, sub egida Organizației Statelor Americane la 25 octombrie 2006 a fost aprobat Planul de acțiune continental împotriva criminalității transnaționale organizate [3], care are în calitate de obiectiv principal promovarea aplicării de către statele membre ale organizației a Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate (Convenția de la Palermo) și a protocoalelor adiționale. În temeiul Planului de acțiuni statele își propun să prevină și să combată criminalitatea transnațională organizată cu respectarea deplină a drepturilor omului având ca cadru de referință Convenția de la Palermo și protocoalele adiționale la aceasta.

Merită să menționăm faptul că Planul de acțiuni indicat subliniază rolul educației în lupta națională contra criminalității transnaționale organizate. Astfel, statele membre ale Organizației Statelor Americane sunt chemate să elaboreze strategii naționale de luptă împotriva criminalității transnaționale organizate prin care vor recunoaște rolul fundamental al educației în calitate de factor ce contribuie la stabilirea unui culturi de respectare a drepturilor persoanei și a valorilor sale democratice.

La 20-21 iunie 2022 și-a desfășurat lucrările Conferința de nivel înalt a Adunării Parlamentare a Mediteranei (APM) intitulată „Convenția de la Palermo: Viitorul luptei contra criminalității transnaționale organizate” cu ocazia a 22 ani de la adoptarea și deschiderea spre semnare a Convenției de la Palermo și 19 ani după intrarea sa în vigoare. Conferința a întrunit delegații parlamentare a APM, miniștri responsabili de sisteme de justiție penală, reprezentanți de nivel înalt a guvernelor, experți, autorități polițienești și judiciare, reprezentanți ai Națiunilor Unite și a altor organizații internaționale și a mediului academic.

În cadrul conferinței a fost adoptată Declarația de la Napoli: „Convenția de la Palermo: viitorul luptei împotriva criminalității transnaționale organizate” [4] prin care reprezentanții statelor și-au exprimat îngrijorarea profundă cu privire la efectele negative ale criminalității transnaționale organizate asupra dezvoltării, păcii, stabilității, securității și drepturilor omului,

față de vulnerabilitatea tot mai mare a statelor față de astfel de infracțiuni și cu privire la gradul tot mai mare de pătrundere a organizațiilor criminale și a resurselor lor financiare și economice în economie. La fel, participanții s-au arătat alarmați de costul ridicat al crimei organizate transnaționale în termeni umani și materiali, precum și de efectele acesteia asupra economiilor naționale, a sistemului financiar global, a statului de drept și a valorilor fundamentale ale democrației și coexistenței umane.

Participanții la conferință au subliniat că criminalitatea organizată transnațională trebuie confruntată cu respectarea deplină a principiului suveranității statelor și în conformitate cu statul de drept, ca parte a unui răspuns global care vizează promovarea unor soluții durabile prin promovarea drepturilor omului și a condițiilor social-economice mai echitabile.

În cele din urmă, prin Declarație a fost recunoscută necesitatea unirii forțelor pentru a combate criminalitatea organizată transnațională la nivel regional, subregional și internațional, prin depunerea eforturilor de conjugare a răspunsurilor juridice naționale, în conformitate cu principiile constituționale și tradițiile juridice ale țărilor, prin realizarea plenară eficientă a Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și protocoalele sale și cu respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Cât privește conflictul armat din Ucraina și provocările identificate pe segmentul criminalității transnaționale organizate, respectiv, impactul acestui fenomen asupra drepturilor omului, este cazul să menționăm că potrivit Reprezentantului Special al Secretarului General al ONU pentru combaterea violenței sexuale în conflict, Pramila Patten, criza umanitară cauzată de război se transformă rapid într-o criză de trafic de ființe umane în care femeile și copiii, care constituie majoritatea refugiaților care fug de război, sunt exploatați. Reprezentatul Special afirmă că este nevoie urgentă de o „abordare regională coordonată” a ceea ce ea a descris drept „o criză în cadrul unei crize”. Patten a tras semnalul de alarmă cu privire la incidența violențelor sexuale legate conflictul din Ucraina. „Deși nu există niciodată o contabilitate exactă pe un câmp de luptă activ”, a spus ea, „este clar că, în contextul Ucrainei, toate semnalele de avertizare pentru comiterea unor crime de atrocitate, inclusiv violența sexuală legată de conflicte, sunt semnalate cu roșu” [5].

În discursul său, Reprezentantul Special al Secretariatului General al ONU a făcut trimitere la Raportul Secretariatului General al ONU cu privire la violența sexuală în conflictele armate [6]. În Raportul, ce se referă la perioada ianuarie – decembrie 2021, se constată că recurgerea continuă la instrumente militare, mai degrabă decât la cele diplomatice și politice, expune civilii la grad sporit de violență sexuală. Creșterea inegalității, militarizarea sporită, traficul ilicit de arme de calibru mic și arme ușoare au contribuit, printre alți factori, la alimentarea violenței sexuale larg răspândite și sistematice legate de conflict, chiar și în mijlocul unei pandemii globale. O serie de lovituri de stat, inclusiv în mai multe țări care apar în raport, au prezentat o evoluție îngrijorătoare.

Grupările teroriste și rețelele criminale transnaționale au continuat să destabilizeze unele dintre cele mai fragile contexte, inclusiv prin utilizarea violenței sexuale ca tactică. În unele situații, discursul la ură bazat pe gen și incitarea la violență au fost evidente în discursul public, inclusiv pe platformele digitale. Femeile care construiesc pacea și apărătorii drepturilor omului au fost adesea vizate în mod specific, inclusiv prin violență sexuală și hărțuire ca formă de represalii, pentru a le exclude din viața publică.

În acest context, în Libia, amânarea alegerilor care urmau să aibă loc pe 24 decembrie 2021 a tensionat procesul politic. Insecuritatea generalizată și fluxul ilicit de arme de calibru mic și

arme ușoare au permis contrabandiștilor transnaționali, traficantilor și grupurilor armate să continue să comită violuri și sclavie sexuală cu impunitate, pe fondul unei crize migratorii care se adâncește.

Concluzii. Din cele menționate în prezentul demers științific constatăm că organizațiile internaționale, având competență în domeniul prevenirii și combaterii criminalității transnaționale organizate, manifestă interes continuu față de riscurile acestui fenomen asupra realizării drepturilor omului. În acest context, sugerăm actorilor implicați în procesul de elaborare și aplicare a normelor în materia prevenirii și combaterii criminalității transnaționale organizate să abordeze de fiecare dată subiectele de pe ordinea de zi prin prisma imperativului de respectarea a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Această abordare va fi inspirată din exigențele respectării și asigurării protecției demnității umane. Or, demnitatea ființei umane dintotdeauna a fost concepută ca fundamentul real al drepturilor și libertăților omului. În toate scenariile legale, reale și ipotetice, demnitatea umană trebuie percepută ca valoare de referință în proiectarea soluțiilor [7].

Bibliografie

1. La lutte contre la criminalite transnationale organisee doit se faire dans le respect des droits de l'homme et des libertes. 13 avril 2000. Communiqué de Presse. SOC/CP/222. <https://press.un.org/fr/2000/20000413.soccp222.doc.html>
2. Request for the inclusion of a supplementary item in the agenda of the 44th session: General Assembly: international criminal responsibility of individuals and entities engaged in illicit trafficking in narcotic drugs and across national frontiers and other transnational criminal activities: establishment of an international criminal court with jurisdiction over such crimes: letter dated 21 August 1989 from the Permanent Representative of Trinidad and Tobago to the United Nations addressed to the Secretary-General. <https://digitallibrary.un.org/record/72158#record-files-collapse-header>
3. Plan d'action continental contre la criminalité transnationale organisée CP/RES. 908 (1567/06). Document approuvé à la réunion du 25 octobre 2006. <https://www.oas.org/consejo/fr/resolutions/res908.asp>
4. Déclaration de Naples: „La Convention de Palerme: l'avenir de la lutte contre la criminalité transnationale organisée”, Palais royal de Naples 20-21 juin 2022. <https://www.pam.int/fr/media/news/la-declaration-de-naples-la-convention-de-palermel-avenir-de-la-lutte-contre-la>
5. Kumar Sen A., Russia's War Has Created a Human Trafficking Crisis, Says U.N. Envoy. Pramila Patten, the U.N.'s special representative on sexual violence in conflict, calls for a „coordinated regional approach”. Juin, 2022. <https://www.usip.org/publications/2022/06/russias-war-has-created-human-trafficking-crisis-says-un-envoy>
6. Conflict-related sexual violence. Report of the United Nations Secretary-General, 29 March 2022. <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2022/04/auto-draft/SG-Report2021for-web.pdf>
7. Dorul O., Cazacu D. Demnitatea umană – sursă și fundament al drepturilor și libertăților omului în secolul XXI. PARTEA II. În: Revista Institutului Național al Justiției. 2022, nr. 1(60), pp. 10-15. ISSN 1857-2405. DOI: 10.52277/1857-2405.2022.1(60).01